Poezia cu formă fixă. Rondelul macedonskian

FLORINA-DIANA CORDOȘ
Liceul Național de Informatică, Arad

Cuvinte cheie: *rondel, refren, muzicalitate, rimă, ritm, măsură*

Rondelul (fr. *rondel*, it. *rondello*) este o poezie cu formă fixă care apare în secolul al XIX-lea în literatura franceză în operele unor poeți ca Alfred de Musset, Théodore de Banville sau Stéphane Mallarmé. Structura acestui tip de poezie se bazează pe refren. Rondelul poate fi ușor identificat după cele treisprezece versuri dispuse în trei catrene și un vers independent. Primele două versuri sunt reluate identic sau aproape identic în versurile al șaptelea și al optulea, iar versul independent este identic cu primul. În cadrul poeziei sunt prezente doar două rime de tipul *abab/baab/baab/a*, *abba/abab/abab/a*, *abba/baab/baab/a* sau *abab/abab/abab/a*. Aspectul cel mai important al acestui tip de poezie este oralitatea observabilă în rimă și dispoziția refrenelor. Acestea joacă un rol major în cadrul poeziei, deoarece alternanța lor folosită cu alte structuri prozodice creează un efect eufonic surprinzător.

Forma fixă de poezie a fost introdusă în lirica românească după modelul poeților parnasieni, pentru care perfecțiunea tehnică – armonia, proporția și echilibrul – reprezenta un deziderat absolut. Performanța parnasiană stă în faptul că „tirania" prozodică nu compromite ideația lirică, ci, dimpotrivă, o potențează, căci poetul se mișcă liber în spațiul prozodic prestabilit, pe care îl resimte ca fiind *al său.*

Alexandru Macedonski a compus rondelurile[1] începând din anul 1916 și continuând până în anul 1920. Volumul apare postum sub titlul *Poema rondelurilor*. Ultimul rondel publicat antum a fost *Rondelul apei din ograda japonezului* apărut în „Universul literar" în data de 14 noiembrie 1920, cu zece zile înainte de trecerea sa în neființă. În partea finală a creației sale, poetul descoperă în acest tip de poezie forma de exprimare cea mai subtilă a gândurilor și ideilor sale. Tudor Vianu afirma că „poetul a recunoscut

[1] Precursorii acestui tip de poezie în literatura română au fost Cincinat Pavelescu și Alexandru Obedenaru, tineri poeți care frecventau cenaclul Literatorul. În a doua jumătate a secolului al XX-lea, au scris rondeluri poeți postmoderni ca Leonid Dimov (*Semne cerești. Rondeluri*) sau Cicerone Theodorescu (*Un cântec din ulița noastră*).

BDD-A32048 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-09 06:23:14 UTC)

oarecum bunul său în această formă fixă folosită de secole în lirica apuseană. A adoptat-o, deci, pentru a găsi în ea cadrul de lucru al bătrâneții sale. Macedonski sfârșește astfel ca poet muzician, ca meșter al cuvântului, o calitate care, în înzestrarea sa, a alternat cu aceea de poet descriptiv și vizionar, pentru a realiza una dintre cele mai complexe formule ale literaturii românești”[2].

Poema rondelurilor (1927) cuprinde 54 de rondeluri însoțite de poezia *Epigraf final* structurate în șase cicluri astfel: *Rondelurile pribege*, *Rondelurile celor patru vânturi*, *Rondelul rozelor*, *Rondelurile rozelor de azi și de ieri* (acest ciclu face corp comun cu *Rondelul rozelor*), *Rondelurile Senei* și *Rondelurile de porțelan*. Temele predilecte din aceste poezii sunt natura, parcul, lumina, cerul, apa, florile (rozele, crinii, crizantemele – motive obsedante pentru Macedonski), omul și problematica vieții, societatea, orașul, micile obiecte de artă sau materialele semiprețioase (cupa de murano, onixul), interiorul casei (*Rondelul lucrurilor*), exotismul (poetul manifestă o atracție evidentă spre Orientul Îndepărtat – China, Japonia, India), evocarea trecutului sau trecerea ireversibilă a timpului (*Rondelul orelor)*.

Sub raport metric cele mai multe rondeluri sunt compuse în ritm iambic – 26 dintre ele (măsura de 8/9 silabe), în ritm trohaic – 18 poezii, iar în ritm amfibrahic – 11 poezii. Iată mai jos tabelul metric pentru fiecare ciclu în parte:

Nr. crt.	**Titlul ciclului**	**Titlul poeziei**	**Ritmul**	**Măsura**
1	*Rondelurile pribege*	1. *Rondelul lucrurilor* 2. *Rondelul orașului mic* 3. *Rondelul lunei* 4. *Rondelul țiganilor* 5. *Rondelul cercetașilor* 6. *Rondelul morei* 7. *Rondelul contemporanilor* 8. *Rondelul meu*	Iambic	8/9 silabe
		1. *Rondelul plecărei* 2. *Rondelul orașului din Indii*	Trohaic	7/8 silabe
		1. *Rondelul de aur* 2. *Rondelul crinilor*	Amfibrahic	8/9 silabe
2	*Rondelurile celor patru vânturi*	1. *Rondelul cupei de murano* 2. *Rondelul privighetoarei* 3. *Rondelul oglindei*	Iambic	8/9 silabe

[2] Tudor Vianu, *Alecsandri, Eminescu, Macedonski*, Antologie, postfață și bibliografie de Const. Ciopraga, București, Editura Minerva, 1974, p. 221.

BDD-A32048 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-09 06:23:14 UTC)

		4. *Rondelul domniței* 5. *Rondelul orașului de altădată* 6. *Rondelul ajungerei la cer* 7. *Rondelul ctitorilor* 8. *Rondelul coroanelor nepieritoare*		
		1. *Rondelul trecutului*	Trohaic	11/12 silabe
		1. *Rondelul orelor*	Amfibrahic	8/9 silabe
3	*Rondelurile rozelor*	1. *Rondelul rozelor ce mor* 2. *Rondelul lui Saadi* 3. *Rondelul cascadelor de roze*	Iambic	8/9 silabe
		1. *Rondelul rozelor din Cișmegi*	Amfibrahic	11/12 silabe
		2. *Rondelul marilor roze* 3. *Rondelul beat de roze* 4. *Rondelul privighetoarei între roze* 5. *Rondelul rozelor de august* 6. *Rondelul rozei ce înflorește* 7. *Rondelul lui Saadi ieșind dintre roze*		8/9 silabe
4	*Rondelurile rozelor de azi și de ieri*	1. *Rondelurile rozelor de azi și de ieri*	Iambic	8 silabe
		1. *Rondelul nopței argintate*	Amfibrahic	9 silabe
5	*Rondelurile Senei*	1. *Rondelul înecaților* 2. *Rondelul florilor de lună* 3. *Rondelul Parisului-Iad* 4. *Rondelul dezastrului mondial* 5. *Rondelul uriașului* 6. *Rondelul ticăloșiilor* 7. *Rondelul înălțimilor* 8. *Rondelul Franței burgheze* 9. *Rondelul duminicilor de la Bellevue* 10. *Rondelul sfârșitului*	Trohaic	7/8 silabe
6	*Rondelurile de porțelan*	1. *Rondelul muzmeiei* 2. *Rondelul opiumului* 3. *Rondelul mărei japoneze* 4. *Rondelul crizantemei* 5. *Rondelul chinezilor din Paris* 6. *Epigraf final*	Iambic	8/9 silabe
		1. *Rondelul lui Tsing-Ly-Tsi* 2. *Rondelul podului de onix* 3. *Rondelul pagodei* 4. *Rondelul apei din ograda japonezului* 5. *Rondelul Joshiwarei*	Trohaic	7/8 silabe

Proprietatea cea mai însemnată a rondelului macedonskian este muzicalitatea. Având în vedere dimensiunile atât de reduse ale versurilor (7/8, 8/9 silabe, rareori 11/12 silabe) și tiparul strofic stas al rondelului, Macedonski dezvoltă o tehnică a repetiției refrenurilor nemaiîntâlnită până la el în epocă și întrebuințează asocieri aliterative din combinația cărora rezultă efecte muzicale surprinzătoare.

BDD-A32048 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-09 06:23:14 UTC)

Melodicitatea cuvintelor transcende ideația și devine plină de viață. Un alt aspect ce conferă muzicalitate rondelului este măsura ascendentă de 7/8 silabe sau de 8/9 silabe; ea se dovedește a fi o sursă de amplificare a sonorității versurilor. Proprietatea melodică a versurilor se datorează și clausulei feminine în care se încheie 22 de rondeluri din totalul de 54.

O altă particularitate a rondelului macedonskian este tonalitatea aparte din primele două strofe. În ele este concentrat complexul stilistic; totodată ele sunt reprezentative ca ideație în fiecare rondel. În cea de-a treia strofă este introdus (de cele mai multe ori) elementul tulburător care întrerupe fluxul acustic menținut în primele două grupaje de versuri, fapt ce conduce la bruscarea aparentă a armoniei. În tehnica refrenului „se declară caracterul magic al poeziilor lui Macedonski, virtutea lor înfășurătoare și obsedantă. Repetarea primului vers la sfârșitul strofei de patru este un mijloc de nenumărate ori folosit de Macedonski. Alteori sistemul refrenelor este mai complex și armonia muzicală care rezultă devine mai amplă și mai bogată”[3].

În *Rondelul crinilor* poziționarea accentului pe vocala plenisonă *a* creează o atmosferă lirică de neuitat, plină de nostalgie. Armonia se bazează pe aliterațiile vocalice și pe diftongii în componența cărora intră vocala cea mai deschisă a limbii române – *a*.

În crini e beția cea r*a*ră:
Sunt *a*lbi, delic*a*ți, subțir*a*tici.
Potirele lor au fan*a*tici –
Argint din a so*a*relui p*a*ră.

Deși, când atinși sunt de v*a*ră,
Mor pâlcuri sau mor singur*a*tici,
În crini e beția cea r*a*ră:
Sunt *a*lbi, delic*a*ți, subțir*a*tici.

În mo*a*rtele vremi, mă-mbăt*a*ră,
Când fr*a*gezi, și primăvăr*a*tici
În ei mă sorbiră, ext*a*tici,
Și pe-*a*ripi de r*a*i mă purt*a*ră.

În crini e beția cea r*a*ră.

Din cele 34 de ocurențe ale vocalei *a*, 22 apar în poziție de ictus prozodic, fenomen ce sporește în mod neașteptat armonia fonică a rondelului. Rimele feminine de tipul *abba/abab/abba/a* împreună cu ritmul

[3] Tudor Vianu, *op. cit.*, p. 219.

BDD-A32048 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-09 06:23:14 UTC)

amfibrahic contribuie din plin la amplificarea aspectului melodic. De asemenea consoana lichidă *l* și cea vibrantă *r* își fac simțită prezența în fiecare cuvânt aflat în poziție finală.

În ultimii doi ani ai vieții, Macedonski compune ciclul de rondeluri intitulat *Rondelurile de porțelan*, care conține zece poezii. Inițial, titlul ciclului a fost *Rondelurile țărei de porțelan*, apoi *Rondelurile țărei de lotus și de porțelan*, însă ele au fost anulate pe rând, în cele din urmă rămânând cel care comprimă cel mai bine realitatea istorică și reflectă fascinația poetului pentru Orientul Îndepărtat. Poetul descoperă în „țara de porțelan" locul propice al inspirației sale, dar și un spațiu protector pe care îl îmbrățișează după decepția suferită în urma dezinteresului criticii literare franceze la publicarea volumului *Bronzes* (1897). De remarcat este faptul că ciclul *Rondelurile de porțelan* cuprinde zece poezii, tot atâtea câte conține și ciclul *Rondelurile Senei*. Cele zece rondeluri dedicate Orientului Îndepărtat sunt o replică directă la cele zece rondeluri ale Senei. Rănit în orgoliul propriu din cauza indiferenței mediului literar parizian la apariția volumului de poezii *Bronzes*, Macedonski privește marea Franță burgheză cu răceală și dispreț. Sentimentele sale ostile sunt turnate în poezii precum *Rondelul dezastrului mondial*, *Rondelul Parisului-Iad*, *Rondelul dominicilor de la Bellevue* sau *Rondelul Franței burgheze*.

Unde este marea Franță?
Ce văd ochii, te sfâșie.
Oh! neroada burghezie
Și trufașa ignoranță.

În aceste versuri, poetul nostru își exprimă atitudinea depreciativă și sfidătoare față de societatea literară franceză, un cadru artistic ce s-a dovedit neprimitor pentru opera sa. Manifestarea ostilității față de critica pariziană revine obsedant în *Rondelul Parisului-Iad*:

Pe tot țărmul drept și stâng,
Iad, urlând de răutate,
Pe când valuri care plâng
Curg sub bolți întunecate.

Eșecul literar după apariția volumului de versuri în limba franceză, l-a determinat pe poet să-și îndrepte atenția spre orizonturile îndepărtate ale Fluviului Galben – China și ale Țării Soarelui Răsare – Japonia, în speranța găsirii acolo a unui spațiu reconfortant pentru sine și primitor pentru poezia sa. În rondelurile închinate celor două tărâmuri asiatice, poetul nostru își

BDD-A32048 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-09 06:23:14 UTC)

manifestă admirația contemplativă față de locurile, obiectele și oamenii ce viețuiesc acolo.

Rondelul a reprezentat pentru ultima parte a vieții lui Macedonski, poezia în care a filtrat și a turnat esențele supreme ale trăilor sale, o viziune detașată, calmă, naturală, unde nimic forțat nu pare să iasă la iveală. Tehnica dispunerii refrenurilor își conturează complexitatea, armonia melodică și virtuțile artistice sub condeiul magic al magistrului.

FIXED FORM POETRY. MACEDONSKI'S RONDEL
(Abstract)

Keywords: *rondel, refrain, musicality, rhyme, rhythm, metre*

The rondel (fr. *rondel*, it. *rondello*) is a fixed form poem which appears in the 19th century in French literature in the work of poets such as Alfred de Musset, Théodore de Banville or Stéphane Mallarmé. The structure of this kind of verse is based on the refrain. Rondels were introduced in the Romanian poetry following the Parnassian model, poets for who technical perfection – harmony, proportion and balance – was the ultimate goal. The most important property of Macedonski's rondel is the musicality. The musicality of the words transcends the content and becomes full of life.

For the last part of Macedonski's life, the rondel represented the poetry in which he filtered and outpoured all the supreme essences of his experiences, a detached, calm and natural vision where nothing forced breaks through. The disposal of the refrains shapes out the complexity, musical harmony and artistic virtues under the master's magical pen.

BDD-A32048 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.159 (2026-01-09 06:23:14 UTC)